

Kolínske listy

Slovenský kresťanský občasník

Jún 2005



6

Ústava Európskej únie mala nielen vytýčiť politickú, hospodársku a do istej miery i morálnu cestu tejto organizácie do budúcnosti, ale aj zapečatiť doterajší stav. Preto aj v hlasovaní o jej prijatí, u štátov kde o tom rozhodoval ľud a nie politici, teda tam kde bolo predložené referendum, išlo o vyjadrenie dôvery politickému statu quo viac ako o čokoľvek iného. Nakoniec tých 55% francúzskych, 62% holandských a bohvie koľko by ich bolo medzi Britmi, nehlasovali *pre* niečo, ale *proti* niečomu. Holandský architekt *Rem Koolhaas*, autor zástavy EU, v interview pre *Süddeutsche Zeitung* povedal: "Bol to omyl urobiť ústavu závislú na referende. Dve o-

Kríza Európskej únie, nie európskej myšlienky

hromne dôležité rozhodnutia boli už predtým spravené — zavedenie eura a rozšírenie EU (v roku 2004) — a referendum prišlo až potom. Ľudia sa mali vyjadriť k rozhodnutiam už urobeným bez ich účasti." Strach z nezamestnanosti aj v dôsledku konkurencie lacných pracovných síl z východnej Európy, zneistenie ešte umocnené potenciálnym vstupom Turecka do EU, znechutenie z brusselskej byrokracie.

Strach, zneistenie, znechutenie ... Nuž akokoľvek sa teraz analyzujú dôvody, ktoré viedli k tomuto, zodpovednými politikmi nepredvídanému debaklu, išlo predovšetkým o *vyjadrenie nedôvery*. A to — podobne ako v prípade vyjadrenia nedôvery vláde v demokratickom parlamente — nemusí byť konštruktívne, ba často ide naozaj o veľmi rôznorodé až protichodné politické a iné pohnútky, podobne ako v prípade zamietnutia ústavy. Konštruktívne musí byť to čo nasleduje po takom prejave nedôvery v parlamente: programy jednotlivých strán pri znovuvypísaných voľbách. Toto však už nemá paralelu v našom prípade. Preto aj reakcie európskych politikov neodrážajú nič iba bezradnosť. Buď explicitnú, ako u predsedu Komisie, luxemburského premiera *Jean-Claude Junckera*, ktorý už hovorí o "hlbokej kríze" keď sa navyše ešte aj nepodarilo dohodnúť o financiách pre roky 2007-13. Alebo kamuflovanú moralizujúcimi výzvami aby "všetci zodpovední v Európe naďalej agitovali za európsku myšlienku" lebo "to je úlohou budúcnosti", ako to formuloval "zelený" nemecký minister zahraničia *Joschka Fischer*. Akoby zamietnutie ústavy znamenalo zamietnutie myšlienky európskej spolupatričnosti a nie obavy — oprávnené či neoprávnené — z budúcnosti, akejsi výbušnej zmesi cynického ekonomického racionalizmu a impotentnej socialistickej byrokracie, na ktorú nasmerovali EU práve politici jeho ideologického razenia.

Lebo je pravdou, že budúcnosť Európy, vrátane jeho "praobyvateľov", ktorí sa ešte nehanbia hlásiť k svojim kresťanským koreňom, je v tesnejšej koexistencii a spolupráci tradičných národov — či už sa národy chápu politicky, ako u Francúzov, či etnicky, ako sú na tento pojem Slováci viac navyknutí. V koexistencii pod hlavičkou ktorá sa pravdepodobne naďalej bude nazývať Európska únia aj keď s patričnými politickými a ekonomickými korektúrami, ktoré tu analyzovať neidem, lebo do toho vôbec nevi-

Myšlienky Benedikta XVI

Kresťanstvo má, samozrejme kladný vzťah k slobode, ale pravá sloboda nie je to isté ako politická sloboda. Politika má svoju vlastnú autonómiu...politické recepty nemožno vyvodiť zo Sv. Písma ...

Novosť kresťanského mesianizmu spočíva v tom, že Kristus nie je okamžitým politickým mesiášom, ktorý oslobodí Izrael ako sa očakávalo. Toto bol Barabášov model oslobodenia Izraela, ktorý chceli uskutočniť ihneď, aj pomocou terorizmu.

Kristus vytvoril iný model oslobodenia, ktorý sa uskutočnil v apoštolskej komunite a v Cirkvi, presne tak ako to je ustanovené, usposobené a svedčené v Novom zákone.

Akoby ten, kto nie je relativistom už musel byť aj intolerantný. Myslieť si, že možno v podstate poznať (morálnu) pravdu, je už považované za intolerantnosť. V skutočnosti však toto vylúčenie (poznania) pravdy je samo o sebe vážnym typom intolerancie, ktorá redukuje podstatné veci v ľudskom živote na subjektivismus. Tým pádom ani nemožno mať na ne spoločný názor. Každý môže a má vraj konať ako sám rozhodne. Takto potom strácame etické základy nášho spoločného života.

Kristus je celkom odlišný od zakladateľov iných náboženstiev, nemôže byť redukovaný na Buddhu, Sokratesa alebo Confucia. On je v skutočnosti mostom medzi nebom a zemou, svetlom Pravdy, ktoré sa nám zjavilo. Dar poznania Ježiša však neznamená, že nevidíme dôležité zlomky Pravdy v iných náboženstvách. Môžeme sa takto zúčastniť plodného dialógu v rámci ktorého uvidíme ako tieto zlomky prispievajú k hlbšiemu chápaniu našej vlastnej viery a k autentickému duchovnej komunite ľudstva.

Podstatné v transcendentálnej meditácii je to, že sa človek zbaví svojho "ja"; zjednotí sa s univerzálnou podstatou sveta; preto aj ostane trochu odosobnený. Naproti tomu v kresťanskej meditácii nestrácam svoju osobnosť; vstupujem do osobného vzťahu s Kristom, s Jeho "Ty" osobou a tým pádom moje "ja" sa nestráca; ostáva sebou samým so svojou vlastnou identitou a zodpovednosťou. Súčasne sa otvára pre hlbšie zjednotenie lásky, ktorá neničí (osobnosť). Preto by som stručne a trochu zjednodušene povedal, že transcendentálna meditácia je neosobná a v tomto zmysle "odosobňujúca". Zatiaľ kresťanská meditácia je "zosobňujúca" a vedie k dôkladnej jednote, ktorá vychádza z lásky a nie z rozpustenia sa "ja" (v neosobnom mystickom prostredí).

Syntéza medzi katolicitou a jednotou je symfónia — nie uniformita. Cirkevní otcovia to tak povedali. Babylon bola uniformita a aj technológia vytvára uniformitu. Viera, ako ju bolo vidno na Turíce, keď apoštolí prehovorili mnohými jazykmi, je symfónia: je to pluralita v jednote. Toto veľmi jasne ukazuje pontifikát Jána Pavla II, jeho pastoračná cesta a stretnutia.

Príliš sa (v Cirkvi) zaoberáme sami sebou, štruktúrnymi otázkami, celibátom, kňazskou vysviackou žien, duchovnými radami a synodami, ich právami...Pracujeme na našich interných problémoch a neuvedomujeme si, že svet potrebuje odpovede; nevie ako žiť. Neschopnosť sveta správne žiť vidno v drogách, terorizme atď. Svet smädí po odpovediach — a my ostávame u našich problémov.

(Z interview so španielskymi novinármi 22.4.2002.)

Americká univerzita o náboženstve v USA a v Nemecku

Na *American Institute for Contemporary German Studies*, Johns Hopkins University, Washington D.C. beží program s názvom "Náboženstvo a politika v USA a Nemecku (*Religion And Politics In The United States And Germany*), ktorý bol uvedený obsiahlym prehľadom situácie. Tento začína konštatovaním:

dím a myslím, že nie som sám. Možno však potrebuje Európa korektúru ešte na inej úrovni, kultúrno-morálnej, áno, náboženskej. Nemecko-francúzsky novinár a známy znalec Blízkeho (aj Ďalekého) východu, *Peter Scholl-Latour*, povedal nedávno na tému európskej identity "Boli by sme skôr vstave viesť diskusie s islamom, sú to nakoniec naši susedia, ak by sme si boli udržali svoje náboženské presvedčenie. Potom by sme s nimi mohli hovoriť na rovnakej úrovni. Ale ten, kto sa vzdal svojho náboženstva, kto sa stal ateistom, je pre moslima zvierat'om. A o to ide: sme slabší ako moslimi pretože už neveríme."

Kolínske listy sa chcú venovať práve úvahám na takejto kultúrno-náboženskej — ale nepolitickej a nehospodárskej — úrovni, vychádzajúc zo slovenskej niekoľko desaťročnej "emigrantskej" skúsenosti s myšlienkovým svetom, ktorý sme si zvykli nazývať slobodným. Slovenskej skúsenosti, ktorá s našou generáciou asi vymrie, lebo Slovensko po roku 1989 si vybralo cestu paralelnú, a z tejto skúsenosti čerpať nechcelo. Na tom ale teraz už stále menej a menej záleží, lebo za pätnásť rokov možno všeličo dohnať, ako o tom svedčia napríklad niektoré "samorostné" slovenské publikácie na takéto témy, ku ktorým je prístup cez internet (pozri napr. <http://www.uski.sk>, stránku *Ústredia slovenskej kresťanskej inteligencie*).

Dva svety či dva priemety jedného sveta?

Pápež, vtedy ešte kardinál *Jozef Ratzinger*, v interview so španielskymi novinármi (pozri postranné citáty) na otázku "Čo myslíte, kde treba začať s koordináciou ľudskej vedeckej a technologickej moci s vierou a morálkou?" odpovedal takto (v zátvorke moje doplnky z doslovného prekladu anglického textu):

Je to niečo, čo musíme znovuobjaviť, lebo vedecké modely (sveta) sa menia. Preto v dialógu medzi vedou a vierou sa musíme vypoariadať s novými problémami. Jedným dôležitým inštrumentom (tohoto dialógu) je napríklad *Pontifikálna vedecká akadémia*, ktorej som teraz i ja členom. Donedávna pozostávala iba z prírodovedcov — fyzikov, biológov, atď. Teraz tam sú aj filozofovia a teológovia. Zistili sme, že dialóg medzi prírodovedou, filozofiou a teológiou je ťažký, lebo ide o totálne odlišné spôsoby nazerania na realitu, s rôznymi metódami, atď.

Jeden z týchto vedcov — bol odborníkom vo výskume ľudskeho mozgu — povedal, "Existujú dva nesúmeriteľné svety; na jednej strane máme exaktné vedy, pre ktoré niet slobody (ľudskej vôle), žiadny duch nie je prítomný, a na druhej strane si uvedomujem, že som človekom a že mám slobodnú vôľu."

Podľa neho existujú dva svety a my nemáme možnosť zmieriť tieto dve vnímania skutočnosti. Priznáva, že on sám verí v tieto dva svety: vo vedu, ktorá popiera slobodu (ľudskej vôle) a vo vlastnú skúsenosť, ktorá mu vraví že je slobodný (má slobodnú vôľu).

My však nemôžeme takto žiť; bola by to permanentná schizofrénia (rozpoltenosť). V súčasnom stave prílišnej špecializácie na oboch stranách (prístupu k realite), musíme hľadať spôsob ako jedna stránka uzná racionalitu tej druhej a vznikne skutočný dialóg.

Zatiaľ pre to nemáme žiadnu formulu. Preto je nanajvýš dôležité, aby

sa stretli zástanci týchto dvoch myšlienkových prístupov: prírodovedného a filozofického či teologického. Môžu takto prísť k záveru, že oba prístupy sú racionálne v autentickom slova zmysle. Ale musia uznať, že realita je iba jedna a že človek je iba jeden (jedna bytosť). Preto je tiež dôležité aby na univerzitách a fakultách neboli rôzne odbory iba od seba separované, ale aby boli v permanentnom kontakte v ktorom sa učíme myslieť s inými a nájsť jednotu reality.

Prírodovedec o ktorom hovorí pápež je zrejme neurológ a tam naozaj je stále silnejší tlak vidieť mozgové pochody, aj navonok slobodne jednajúceho človeka, ako predeterminované, predurčené. O špekuláciach, hlavne teoretického fyzika *Rogera Penrosa* na tému ľudského sabauvedomenia a slobodnej vôle som písal už predtým [*SloKreSam* 7/marec 2004, str. 10] a takisto na tému či mozgové pochody spojované s náboženským zážitkom sú samoučelné a či odrážajú vonkajšiu realitu [*SloKreSam* 1/sept. 2002, str. 6]. Do tých detailov tu neidem aj preto, lebo zrejme nielen mne, ale ani odborníkom nie je všeličo ešte jasné. Čo by som tu ale chcel zdôrazniť — a verím, že pápež by so mnou súhlasil — že aj keď raz bude veda vedieť oveľa viac o podstate mozgovej činnosti, nebude z toho vyplývať, že by sa napríklad pocit slobodnej vôle musel považovať za čisto iluzorný resp. za viac iluzorný ako závery neurológov o predeterminovanosti myšlienkových pochodov. Je totiž mysliteľná realita, ktorú vieme opísať a chápať iba v jej priemete do rôznych pozorovacích, presnejšie epistemologických, rovín.

Aby som vysvetlil, čo tým chcem povedať, nemusím ani zabrádať do princípu komplementarity, podľa ktorého aj elementárna častica sa raz javí korpuskulárne a raz vlnovo, podľa toho ako je pozorovaná (rozdiel medzi korpuskulárnym a vlnovým chápaním spočíva nie “v častici” ale v rôznych “pozorovacích prístupoch”). Použijem príklad z elementárnej matematiky či skôr deskriptívnej geometrie. Pomyslime na dvojrozmerné bytosť, ktoré pozorujú vertikálny valec a keďže sú dvojrozmerné pozorujú, chápu, iba dvojrozmerný priemet toho válca. Pozorovateľ žijúci v pôdoryse bude vidieť kruh, pozorovateľ žijúci v náryse uvidí obdĺžnik. A keďže kruh a obdĺžnik sú dve podstatne rozlišné veci, budú sa škriepiť, kto má pravdu. My, ktorí máme trojrozmernú predstavu, budeme vedieť čo je valec a nebudeme vidieť rozpor medzi tým čo obaja dvojrozmerníci vidia.

Aj my, hoci máme vieru, vidíme iba dva priemety jednej a tej istej Reality, objektu našej viery: do roviny materiálnej, ktorú skúma veda a kde rozum interpretuje vonkajší svet, a do roviny vnútornej, duševnej v najširšom slova zmysle, ktorú interpretuje náboženstvo a kde sme odkázaní na Zjavenie a vlastné zážitky. Nevidíme preto rozpor medzi tým, čo obaja “svetonázoroví dvojrozmerníci” (ateisti a fundamentalisti) ktorí sa pohybujú iba v jednej z týchto rovín, vidia. Podstatou našej viery je práve to, že veríme, že v oboch prípadoch ide o priemety tej istej Reality (*Angličania* majú výraz *Ultimate Reality*) ktorú pozná iba Boh. My ju nevieme pochopiť v jej plnosti, iba v týchto dvoch priemetoch: priamo poznáme prístup iba cez vieru, ktorá kombinuje racionálne a emocionálne s duchovným či mystickým.

Je to absurdná tendencia zabúdať na duchovné korene z ktorých vyrástla európska kultúra. Veríme, že budeme vedieť oponovať týmto negatívnym zjavom spolu s Katolíckou cirkvou a jej novým vodcom, do ktorého vkládame veľké nádeje.

Alexej II, moskovský patriarcha

Nedávne prieskumy verejnej mienky spochybnili dlho uznávaný predpoklad, že Nemecko, Európa a Spojené štáty predstavujú jednotné ‘spoločenstvo hodnôt’. Rozdiel je obzvlášť markantný keď sa vezmú do úvahy postoje k náboženstvu a jeho úlohe v politickom živote. Toto platí o náboženstve definovanom úzko, ako organizované spoločnosť, ako aj v širšom slova zmysle, ako preklenujúci svetonázor, perspektíva a orientácia k náboženským hodnotám, ktorá je nad rôzne vierovyznania. Napríklad 60% Američanov tvrdí, že náboženstvo hraje “veľmi dôležitú rolu” v ich živote, v porovnaní s 21% takých odpovedí od Nemcov.¹ V júni 2003 vieru v Boha považovalo 58% Američanov za predpoklad pre osobnú morálnosť, ale iba 33% Nemcov.²

Hoci ústava Spojených štátov vyžaduje prísnu separáciu cirkvi a štátu, za posledné roky bolo toto rozdelenie často podrobené skúške sudcami a zákonodarcami. Kresťanskí aktivisti a organizované záujmové skupiny majú veľký vplyv v americkom politickom živote, obzvlášť v Republikánskej strane, ako o tom svedčí podpora Bushovej administratívy organizáciám “založeným na viere”, keď ide o sociálne potreby a iné iniciatívy odrážajúce hodnoty a politický program kresťanskej pravice. Naviac, prezident Bush sa často verejne vyznáva zo svojej osobnej viery, často používa náboženský spôsob vyjadrovania sa a kategórie náboženskej morálky, keď hovorí o globálnej vojne proti terorizmu alebo štátom “osi zla”. A hoci Spojené štáty sú naďalej silne rozdelené keď ide o mnohé sociálne a kultúrne otázky, hlavné verejné diskusie sú preniknuté náboženskými perspektívami a svetonázorami.

Také verejné vyznávanie sa z náboženskej viery a orientácie je celkom cudzie mnohým Nemcom a iným Európanom. V porovnaní s USA sa oveľa menej verejne diskutuje o vzťahoch medzi cirkvou, štátom/národom a politikou. To sa teraz mení. Paradoxné je, že taká zdanlivo sekulárna spoločnosť akou je Nemecko a Európa, stojí teraz pred vlastnou kópou problémov súvisiacich s náboženstvom, národom a politikou: ako integrovať rastúce moslimské obyva-

teľstvo do nemeckého politického a spoločenského života, a naopak, ako prísť k novému chápaniu národnej identity v stále viac multikulturálnom Nemecku a Európe.

Ďalšia vec o ktorej sa debatuje je naliehavá otázka o tom, či islam je kompatibilný s Európou, ktorá sa vidí ako judeo-kresťanská entita.

Publikácie v rámci tohoto programu: **Židovský hlas v transatlantických reláciách** (*The Jewish Voice in Transatlantic Relations*, edited by Jeffrey M. Peck), **Nezvyčajná hrozba: moslimi v Nemecku** (*Uncommon Threats: Germany's Muslims*, by Zachary Shore), **Moslimská Európa a transatlantická priepasť** (*Muslim Europe and the Transatlantic Divide*, by Zachary Shore), **Fanaticky sekulárne Francúzsko vyhlasuje šatkám vojnu** (*Fanatically Secular, France Places Scarves under Siege* by Zachary Shore).

- 1 Rainer Praetorius, *In God We Trust: Religion and Politik in den USA* (Munich: C.H. Beck, 2003).
- 2 Pew Global Attitudes Project, "U.S. Stands Alone in its Embrace of Religion," December 19, 2002.

§§§

V roku 2004 pracoval priemerný zamestnanec v USA 1792 hodín, vo Francúzsku 1453 hodín a v Nemecku 1446 hodín.

§§§

78 percent nemeckej mládeže verí v Boha

Kolín (www.kath.net / idea). Toto je výsledok prieskumu Ústavu aplikovaných spoločenských vied (*Institut für angewandte Sozialwissenschaft* „Omni Quest“, Bonn) prevedeného na požiadanie denníka *Kölner Stadt-Anzeiger*. Podľa neho narastá počet mladých, ktorí sa hlásia k viere v Boha. Vo vekovej skupine 14-19 rokov je to 78%. Naproti tomu verí v Boha iba 58 percent 40 až 49 ročných. Viac ako 66% uviedlo, že považujú Cirkev za nevyhnutnú súčasť spoločnosti. Popudom pre zadanie prieskumnej úlohy bola smrť pápeža Jána Pavla II. a reakcia mladých.

Vízia kresťanskej jednoty pre budúcu generáciu

Britský katolícky týždenník *The Tablet* uverejnil 24. mája t.r. obsiahlu (vyše 4800 slov) prednášku **Waltera** kardinála **Kaspera**, predsedu **Pápežskej rady pre kresťanskú jednotu** pod rovnakým titulom (*A Vision of Christian Unity for the Next Generation*). Uverejňujem tu voľne preloženú iba malú časť, z podnetov všeobecného rázu. Konkrétne analýzy a návrhy sú nielen priobsiahle pre **Kolínske listy**, ale pre ich sledovanie a porozumenie treba aj teologické kvalifikácie, ktoré nemám. Napriek tomu si ale trúfam povedať, že ide o veci naplnené novým významom.

Keď stojíme oboma nohami na pevnej zemi, vieme rozoznať čo je autentická kresťanská nádej — ktorá je vždy nádejou pod krížom a preto nádejou ukrižovanou — a čo sú ľudské sny, utopistické a vizionárske očakávania.

I. Keď Ježiš vyslovil slová “nech sú všetci jedno” nemal tým na mysli víziu alebo sen. Tieto slová predstavujú modlitbu v beznádejnej, z ľudského hľadiska, situácii. Tým prichádzame k môjmu prvému bodu: *ekumenická duchovnosť* (spiritualita). Ekumenické nadšenie prvého desaťročia po Druhom vatikánskom koncile je za nami. Urobil sa veľký pokrok, navzájom separované cirkve sa viac nestretávajú ako nepriatelia či konkurenti, ale ako kresťanskí bratia. Tento proces nemožno zvrátiť, práve naopak, naša hanba spočíva v tom, že naďalej neposlúchame Božiu vôľu vyjadrenú tým “nech sú všetci jedno”. Ale po prvej vlne nadšenia je teraz veľa sklamaní z nesplnených očakávaní. Stále sa nevieme stretnúť pred oltárom, ekumenický proces sa spomalil. Táto situácia bola ešte zdôraznená tým, že ekumenizmus sa stal podnetom k interným konfliktom a separáciám vnútri jednotlivých cirkví. Otázka ich vlastnej identity sa dostala do popredia a vedie často k vymedzeniam. Ekumenizmus, zdá sa, prežíva krízu. Mám tu na mysli slovo 'kríza' v jej pôvodnom slova zmysle, kde veci sú na vážkach, na rozhraní noža, čo môže mať aj kladný aj záporný význam. Krízová situácia je taká, kde staré cesty končia a otvára sa priestor pre nové možnosti.

Musíme sa vyhnúť dvom nebezpečenstvám. Prvé je riziko, že sa ekumenický dialóg stane púhou akademickou záležitosťou. Som ten posledný, kto by chcel popierať dôležitosť teológie pre ekumenický dialóg, lebo ekumenizmus môže byť iba ekumenizmom v pravde, nie v emóciách. Avšak napríklad nemeckí teológovia sú známi tým, že každý jeden z nich je inteligentnejší ako jeho či jej kolega, každý či každá bude mať vždy argumenty na vyvrátenie toho, čo povedal ten druhý, tá druhá. “Normálny” veriaci sa na takýchto čiste akademických dialógoch nemôže zúčastniť, je odcudzený a znechutený.

Je tu ale aj druhé nebezpečenstvo, totiž že skončíme iba na úrovni ekumenického aktivizmu skladajúceho sa z nekonečnej série konferencií, sympózií, mítingov, zasadaní, projektov a veľkolepých akcií so stálym opakovaním tých istých argumentov, obáv, problémov a lamentácií. Ekumenické dokumenty iba medzinárodné a iba z posledných desať rokov naplnili dva tučné zväzky. Kto to všetko môže a chce prečítať?

Musíme sa vrátiť k Ježišovmu “nech sú všetci jedno”, ktoré je v samom strede zdravého ekumenizmu: *duchovný ekumenizmus a ekumenická duchovnosť*. Toto znamená predovšetkým modlitbu, lebo cirkevnú jednotu nemožno ani vytvoriť ani zorganizovať; jednota je darom Božieho Ducha, ktorý jediný vie otvoriť srdcia k obráteniu sa a vzájomnému zmiereniu. Lebo niet ekumenizmu bez obrátenia a obnovy, niet ekumenizmu bez vyčistenia pamäte a odpúšťania. Takýto ekumenizmus nie je obmedzený iba na vybraných expertov, je prístupný a záväzný pre každého. Lebo mnohí ľudia už nerozumia našu scholastickú terminológiu, aj ústredné pojmy pre nich už stratili zmysel. Musíme ich preložiť nie iba do moderného jazyka, ale aj do každodenného života.

Pápežská rada pre kresťanskú jednotu bude mať na svojom budúcom plenárnom zasadnutí práve tému duchovného ekumenizmu. Táto téma je dôležitá už aj preto, lebo zatiaľčo žijeme v časoch širokého odcudzenia od inštitúcií, pociťuje sa tu nová túha a intenzívne volanie po duchovnom, ktoré by malo inšpirovať a určovať nasledujúcu fázu ekumenického hnutia.

II. Prichádzame tým k môjmu druhému bodu: Či by nebolo užitočné sa zamyslieť nad tým, že Duch svätý nie je tak naivný ako sa mnohí z nás nazdávajú. Ako iniciátor ekumenického hnutia má pre nás iste aj prekvapenia. Z takejto perspektívy vidno, že nemá zmysel naprojektovať budúcu jednotu Cirkve. Svetlo, ktoré Duch vrhá je podobné svetlu baterky, ktorou si svietime na cestu: osvetlí cestu pred nami iba v priebehu toho ako sa pohybujeme vpred. Duch, ktorý svedčí o jednom Bohu a jednom Spasiteľovi tiež stráži jednu svätú Cirkev, ku ktorej sa hlásime v Apoštolskom vyznaní viery. Táto jednota Cirkve, ktorú vyznávame a v ktorú dúfame je viditeľnou jednotou, nie iba duchovnou, ktorá je skrytá za rôznymi navzájom separovanými cirkvami. Jestvujú viditeľné kritéria jednoty: jednota v tej istej viere, jednota v tých istých sviatostiach a jednota v cirkevnom duchovenstve.

Nemôže nastať jednota cirkve dokiaľ ostávajú kliatby jednej cirkve proti druhej, keď jedna cirkev vraví, že tá druhá hreší cez *defectus* (popiera články viery zakotvené v Písme alebo tradícii) alebo cez *excessus* (hlási sa k veciam, ktoré nie sú obsiahnuté v Zjavení danom raz a navždy). Cirkevná jednota je nemožná s protirečieniami a cirkve nemôžu, či by nemali, vstupovať do dohôd s rôznymi partnermi, ak si tieto dohody navzájom protirečia. Široká zhoda (*comprehensivness*) je dobrá vec, ale nemalo by sa to preháňať; pluralizmus by sa nemal stať novým blahoslavenstvom pridaným k Reči na hore. Identita a vnútorná koherenca Cirkve musí byť jasná zvnútra aj zvonka. Cirkev je tá istá cez všetky storočia; nemôžeme stavať Cirkev v protiklade s jej vlastnou tradíciou. Nemôžeme byť tak namyslení aby sme verili, že máme viac daru Ducha svätého ako naši predkovia, ako cirkevní otcovia a veľkí teológovia minulosti.

Treba však odlišovať jednotu (*unity*) od uniformity. Dary Ducha svätého sú mnohoraké a ľudia a ľudské kultúry sú tak rôznorodé, že nadiktovaná uniformita nie iba neuspokojí ľudské srdcia, ale znehodnotí aj poklad a univerzálnosť Cirkve. Až keď Cirkev vstúpi do všetkých kultúr a prisvojí si kultúrne bohatstvo všetkých ľudí a národov, dosiahne svojej pravej univerzálnosti.

III. Z tejto koncepcie *pluriformity* v jednote plynú dôsledky pre našu ekumenickú víziu. Predovšetkým, vyznávať tú istú vieru neznamená nutne sa hlásiť k tej istej jej formulácii (*credal formula*). [Následujú konkrétne príklady kontaktov s Ortodoxnou a Anglikánskou cirkvou, ako aj Evanjelicými (luteránskymi) partnermi, kde sa dosiahol kompromis (spoločná viera aj keď rôzne formulácie), a kde nie, (napríklad otázka primátu pápeža ako Petrovho nástupcu). To už sú tie teologické technicality, o ktorých som písal v úvode.]

Svoju víziu zakončil kardinál Kasper citátom od *Johanna Adama Möhlera*, nemeckého teológa 19. storočia.

“V živote Cirkvi sú možné dva extrémny, oba sú však egoistické: keď každá osoba, alebo jedna osoba chce byť všetkým. V druhom prípade púta jednoty sú tak tesné a láska tak horúca, že dochádza k škrteniu; v prvom prípade všetko sa rozpadne a ochladne do takej miery, že zamrzneš. Jeden druh egoizmu plodí druhý. Nie je však treba aby jedna osoba alebo každá osoba chcela byť všetkým; iba všetci dohromady môžu byť všetkým. To je idea Katolíckej cirkvi.”

Návštevnosť kostolov v štátoch EU

(podľa "Gallop Poll," z 21.9. 2004, <http://www.wwrn.org/parse.php?id=9671&c=147>)

Až na malé výnimky, dôvera v náboženské inštitúcie je mimoriadne nízka vo väčšine štátov Európskej únie. Ale z dát, ktoré zozbieral Gallup pre Európsku komisiu vyplýva, že dokonca v tých štátoch, kde obyvateľstvo má vysokú dôveru v tieto inštitúcie, toto sa neodráža v pravidelnej návštevnosti kostolov.

“Staré” členské štáty EU

Podľa *European Social Survey* (ktorá obsahuje najnovšie údaje o 15 "starých" EU štátoch, členov ešte pred mája 2004), mnohé z tých s najväčšou dôverou v cirkev majú aj najnižšiu návštevnosť bohoslužieb. Dánsko má najvyššiu úroveň dôvery, 74%, ale iba 3% Dánov navštevuje pravidelne kostol. Iba 5% Švédov a 5% Fínov navštevuje kostol týždenne. Švédovi vyjadrili aj najnižšiu dôveru v náboženské inštitúcie, iba 21%, zatiaľčo obyvateľstvo Fínska, podobne ako Dánska má jednu z najvyšších, 71%. Vyplýva z toho jasne, že aktívna účasť v organizáciách založených na viere často nesúvisí s dôverou, akú do nich spoločnosť vkladá.

Z ostatných "starých" EU štátov, pravidelná nedeľná návštevnosť je pod 10% vo Francúzsku a Nemecku, zatiaľčo v štátoch Beneluxu a v Británii je to medzi 10% a 15%. Z katolíckych krajín je Rakúsko najbližšie k protestantským s týždennou návštevnosťou 18%. V Španielsku je to 21%, v Portugalsku 29% a v Taliansku 31%. Iba v Írsku je návštevnosť až 54%. V jedinej ortodoxnej "starej" krajine, v Grécku, je to 27%.

“Nové” členské štáty EU

Aj tu sú veľké variácie. Malta a Poľsko majú najvyššie percento týždenných návštev, 75% a 63%. Estónsko a Lotyšsko s protestantskou tradíciou patria k najsekularizovanejším v Európe, keď iba 4% a 7% obyvateľov navštevuje týždenne kostol. Česi s 11%, Maďari s 12% a Litovčania so 14% sú tiež v sekularizovanom tábore. V katolíckom Slovinsku je to 18%, na orto-

doxnom Cypruse 25% a na prevažne katolíckom Slovensku 33%, čo ešte predstavuje nezanedbateľné aktívne náboženské menšiny.

Záver

Podľa týchto výsledkov, z 25 členských štátov EU iba v deviatich z nich sa aspoň pätina dospelých obyvateľov zúčastňuje inštitucionalizovaných náboženských aktivít. Religiozita bezosporne má vplyv na medzinárodné vzťahy a preto tí, čo sa zaoberajú diplomaciou si musia byť vedomí, že sekularizácia sa všeobecne rozšírila v Európe, čím robí európsku perspektívu odlišnú od tej v iných častiach sveta, obzvlášť na Blízkom východe a v USA.

P.S. I. Podľa tej istej štatistiky (?) z konca 2004, vo Francúzsku 7.7% obyvateľov chodí pravidelne na nedeľnú omšu, 15.2% príležitostne a 41% vôbec nie. Pritom 27% Francúzov vraví, že nemá vôbec žiadne náboženstvo.

P.S. II. Prekvapuje pomerne vysoké percento návštevnosti v Čechách hoci tam majú najväčšie percento ateistov z európskych zemí. Vysvetľujem si to tak, že veľa tých, čo nie sú v žiadnej cirkvi ani neverí v Boha lebo majú termín 'bez vyznání', ktorý tieto dve veci nerozlišuje. Ale aj tak, 11% je milé prekvapenie. Žeby tam trend po roku 1989 išiel opačným smerom ako na Slovensku?

Kresťania v rozvojových krajinách

V roku 1900 bolo menej ako 10 miliónov kresťanov v Afrike, dnes to je 360 miliónov a skoro polovina Afričanov verí v kresťanského Boha. Tieto čísla ešte porastú. Podľa *World Christian Encyclopedia* v roku 2025 bude 67% všetkých kresťanov žiť v Afrike, Ázii a Latinskej Amerike. Tento trend je obzvlášť markantný u Katolíckej cirkvi a podľa mnohých odborníkov, bude to znamenať aj posun v chápaní kresťanskej viery. To čo katolícky misionár *Walbert Buhmann* kedysi nazval "Treťou cirkvou" prevezme pravdepodobne vedúcu rolu. Hoci pentecostálne cirkve vznikli iba ako hnutie na začiatku 20. storočia, dnes rátajú viac ako 400 miliónov členov, obzvlášť v rozvojových krajinách.

DER SPIEGEL online 14.4.05
<http://www.spiegel.de/international/0,1518,351292,00.html>

Čudné privítanie nového prefekta Kongregácie

Ináč rešpektabilný britský katolícky týždenník *The Tablet* (aj mnou tu často citovaný) privítal vo svojom úvodníku z 11. júna menovanie arcibiskupa *Williamu J. Levadu* za prefekta Kongregácie pre náuku viery kritickými a podľa môjho názoru nespravodlivými poznámkami na adresu tejto Kongregácie. Síce vítajú Levadovo prehlásenie, že poslanie Kongregácie vidí v "pomáhaní Cirkvi vidieť ako krásna a veľkolepá je Božia láska", potom však hneď menujú svoje požiadavky na to, aká iná než bola predtým by mala Kongregácia byť pod novým vedením: "Teológovia spravidla po kontakte s Kongregáciou sú rozzúrení (*enraged*) a zranení zo spôsobu ako sa s nimi zachádzalo, s hlbokým pocitom neférovosti. ... Omylom Kongregácie bolo, že videla iba názory teológov a nie teológa ako osobu, ktorá má svoje práva. Lebo názory sú vlastne presvedčenia a súdiť niekoho za jeho presvedčenie je akoby bola súdená samotná osoba."

Tu sa argumentuje, akoby teológ mal apriórne právo vydávať svoju verziu pravdy, za oficiálnu verziu hlásanú Cirkvou. Hovoriť o "súdení" teológa je nezmysel (hoci to bohužiaľ bola pravda pred storočiami, keď aj Kongregácia existovala pod menom "Svätá inkvizícia"). Dnes jestvuje mnoho kresťanských teológov, hlásajúcich zaujímavé originálne pohľady (ale často aj nezmysly) a nič sa im nestane, skôr naopak, majú zvýšenú publicitu ak sa hlásia za katolíckych teológov v opozícii voči Magistériu. Nikomu nik nebráni hlásať napríklad v nemeckej politike názory, ktoré sám považuje za súhlasné s princípmi napríklad sociálnej demokracie, iba sa mu bráni hlásať ich ako člen Sociálnodemokratickej strany. A tu je pes zakopaný. Ak Kongregácia prehlási výroky toho či onoho teológa že sú v nezhode s tým čo ona sama hlása, na tom predsa nie je nič neférového, každá organizácia sa bráni tomu, aby samozvanci hovorili v jej mene. Ak laik ináč interpretuje Písmo či aj stanovisko Magistéria než ako si to Magistérium predstavuje, tak na to má samozrejme právo, je to vec jeho či jej svedomia. Iba by to nemal hlásať ako by to bolo katolícke učenie, vydávať sa za katolíckeho teológa. Z retrospektívy je práve to prednosťou reformácie, že sa vytvorila — v hociako bolestnom procese — platforma pre kresťanských teológov, ktorí cítia potrebu pre takéto doktrínary či morálny dissent.

Niečo iné je, ak ide o kňaza, ktorý je v katolíckej cirkvi viazaný lojalnosťou k rímskemu pápežovi. Tam má Kongregácia právo žiadať, aby dotýčaný rozporné názory nehlásal vo svojej pastoračnej práci, azda aj vo svojom svedomí. To je pravda ťažké. Veľa sa hovorí o celibáte ako dôvode prečo mladí chlapi nechcú ísť za kňazov. Koľko je však napríklad katolíckych vdovcov, ktorým práve táto požiadavka svetonázorovej disciplinovanosti vadí viac ako celibát! Ale keď sa raz rozhodnem vstúpiť do kňazského povolania, tak to musím disciplinovane prijať, azda nie nepodobne tomu ako keď niekto vstúpi do politickej strany. Ak pani redaktorka vraví, že "novou úlohou Kongregácie je vytvoriť klímu v ktorej je rešpektovaná a vážaná sloboda teologickej debaty a tým, ktorí predložia zlé argumenty sa oponuje dobrými a nie nariaďovať odvolanie pod hrozbou trestu" tak to znie akoby hovorila o stredovekej Inkvizícii a nie o súčasnej situácii kde sa na teologické témy diskutuje viac ako dost'. Ibaže *Kongregácia pre náuku viery* ani dnes nemá funkciu akademickej platformy, kde sa iba debatuje!

Sám nový predseda Kongregácie to podáva takto: "Ľudia si niekedy myslia, že ak nenecháme každého teológa vravieť čo chce, tak mu bránime v slobode svedomia či slobode výskumu. Tak to nie je, máme slobodu pátrať. Ale (katolícky) teológ musí rozoznávať medzi tým, kam také pátranie vedie a tým, čo odpovedá viere, ktorú Cirkev prijíma a podľa nej žije."

Kolínske listy vám budú zasielané vo forme PDF na vašu e-mail adresu, ak sa prihlásite na gvirsik@t-online.de. [Tlačené verzie sú k dispozícii iba výnimočne (starším?) záujemcom, ktorí nemajú prístup k internetu.] Môžete si ich tiež stiahnuť z <http://www.gvirsik.de/> kde sú aj iné moje články a úvahy v angličtine a slovenčine.

George Virsik